

Lisa 1. Valla üldiseloomustus

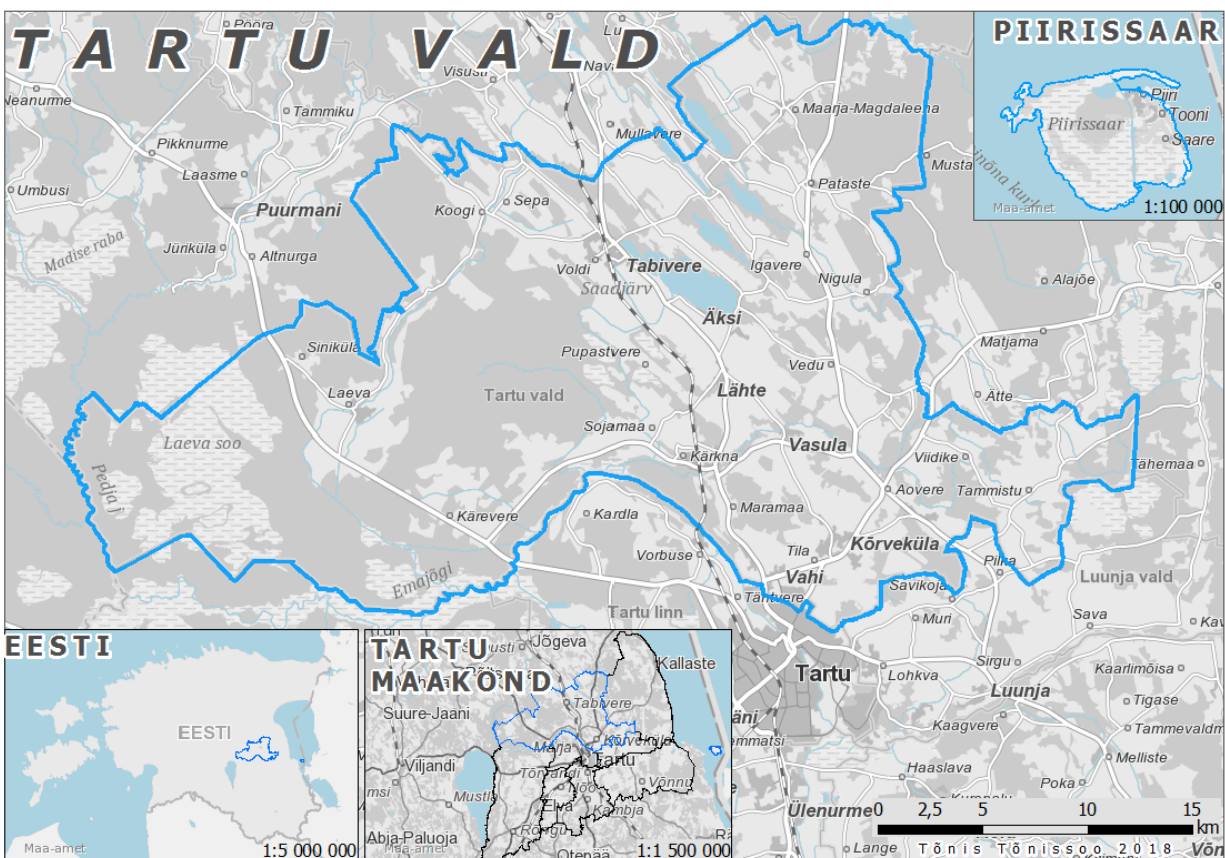
Asend ja asustussüsteem

Tartu vald asub Tartu maakonna põhjaosas. Tartu valla administratiivne keskus asub Kõrvekülas, teenuskeskused Tabiveres alevikus, Laeva külas ja Piirissaare saarel. Valla pindala on 742 km². Valla territooriumil on 71 küla ja 5 alevikku (Vahi, Tabivere, Kõrveküla, Äksi, Lähte, Vasula).

Kohalike omavalitsuste haldusreformi käigus ühinesid Tartu, Laeva ja Piirissaare vallad (ühinemisleping allkirjastati 20.12.2016). Uue valla nimeks sai Tartu vald. Vabariigi valitsuse otsustas uue vallaga liita Tabivere valla. Suurenenud Tartu vald tekkis peale kohalike omavalitsuste valimisi 24. oktoobril 2017.

Ühinenud omavalitsused ja nende rahvaarv ühinemise hetkel:

- Tartu vald (pindala 300 km² ja rahvaarv 7298),
- Tabivere vald (pindala 200 km² ja rahvaarv 2240),
- Laeva vald (pindala 233 km² ja rahvaarv 756),
- Piirissaare vald (pindala 8 km² ja rahvaarv 103).

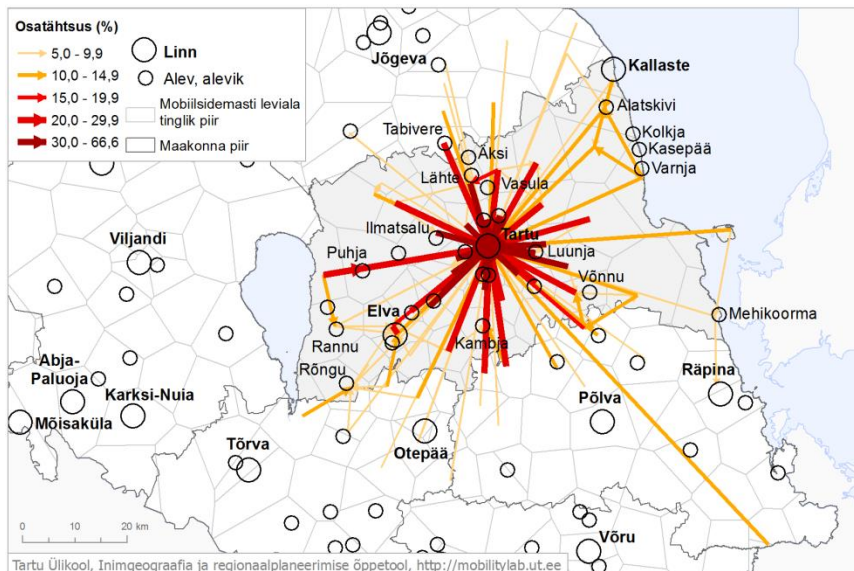
Joonis: Tartu valla kaart.

Funktsionaalselt, tulenevalt erinevatest looduslikest (maastikud, reljeef, vetevõrk, maakasutus), sotsiaalmajanduslikest (asustusstruktuur, kommunikatsioonid, funktsionaalsed seosed ümbritsevaga) ja logistilistest (teedevõrk, muu infrastruktuur) arengueeldustest võiks, küll üsnagi tinglikult, jagada valla territooriumi 13 piirkonnaks:

- Vahi-Raadi piirkond (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),
- Kõrveküla piirkond (elupaigad, tööstus, ettevõtlus, aktiivne areng),
- Tabivere (tööstus, ettevõtlus, elupaigad),

- Lääte piirkond (elupaigad, ettevõtlus, puhkemajandus, turism),
- Äksi-Saadjärve-Kaiavere piirkond (elupaigad, puhkemajandus, turism),
- Vedu piirkond (elupaigad, põllumajandus),
- Tammistu piirkond (põllumajandus, kultuur, elupaigad),
- Vasula piirkond (elupaigad, ettevõtlus, põllumajandus),
- Kärkna piirkond (põllumajandus, metsandus, tööstus, ajalugu),
- Laeva piirkond (põllumajandus, puhkemajandus, elupaigad),
- Koogi (elupaigad, puhkemajandus),
- Maarja-Magdaleena (kultuur, ajalugu, elupaigad)
- Piirissaar (kultuur, ajalugu, turism, elupaigad).

Valla esmatasandi keskusteks on Kõrveküla alevik, Lääte alevik, Äksi alevik, Tabivere alevik, Maarja-Magdaleena küla ja Laeva küla. Lähialade, seega ka Tartu valla esmaseks tõmbekeskuseks on aga selgelt Tartu linn.

Joonis: Tartu maakonna tõmbekeskuste mõjuvalad elukoha ja töökohapunktide vahelise liikumise põhjal (Regionaalse pendelrände kordusuuring, Tartu Ülikool, 2013).

Rahvastik

Ühinenud Tartu valla elanike arv koondatult on viimastel aastatel püsinud üsna stabiilne. Elanike arvu kasvu toetab enim Tartu linna lähedus ja sellega seotud valginnastumine. Kui vaadata haldusreformiga liitunud piirkondi, siis enim on märgata elanike arvu vähenemist endise Laeva valla territooriumil. Selle piirkonna rahvastiku kahanemise põhjuseks on nii negatiivne loomulik iive kui ka võrreldes siserändega suurem väljaränne. Väljarände peamisteks põhjusteks on töökohtade vähesus piirkonnas ning palgaerinevus keskuste ja välisriikidega.

Tabel: Tartu valla rahvaarv soolises lõikes aastatel 2012 – 2017.

Aasta	2012			2013			2014			2015			2016			2017			
	Sugu	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised	Mehed ja naised	Mehed	Naised			
Haldustüksus või asustusüksuse liik																			
..Tabivere vald		2220	1083	1137	2215	1081	1134	2222	1097	1125	2210	1091	1119	2198	1119	1079	2195	1118	1077
..Laeva vald		813	390	423	790	380	410	797	380	417	778	371	407	746	367	379	745	369	376
..Piirissaare vald		55	34	21	57	35	22	65	38	27	63	36	27	99	59	40	99	59	40
..Tartu vald		7121	3539	3582	7137	3566	3571	7217	3586	3631	7418	3714	3704	6908	3557	3351	7194	3655	3539
KOKKU UUS TARTU VALD		10209	5046	5163	10199	5062	5137	10301	5101	5200	10469	5212	5257	9951	5102	4849	10233	5201	5032

Andmed on võetud 18 apr 2018 09:06 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Viimastel aastatel on rahvaarv enim kasvanud Raadi piirkonnas. Näiteks Tila külas elas 2012 aastal 159 inimest, siis 2018 aastal juba 813 inimest (5-kordne kasv). Rahvastiku juurdevool on olnud märkimisväärne ka Vahi ja Kõrveküla alevikus, kasv on võrreldes 2012. aastaga olnud vastavalt 34% (Vahi elanikke siis 1024) ja 10% (Kõrveküla elanikke siis 735). Ilmselgelt on siin põhjuseks valglinnastumine, pered kolivad linna külje alla nn maapiirkonda.

Tabel: Tartu valla rahvaarv külade kaupa seisuga 01.03.2018 (Rahvastikuregister).

Vahi alevik	1 372	Igavere küla	85	Jõusa küla	37
Tabivere alevik	908	Sootaga küla	83	Kaiavere küla	37
Tila küla	813	Haava küla	82	Raigastvere küla	37
Kõrveküla alevik	810	Kobratu küla	82	Soeküla	37
Äksi alevik	494	Möllatsi küla	75	Saare küla	36
Lähte alevik	469	Koogi küla	74	Elistvere küla	35
Laeva küla	390	Nigula küla	68	Kärksi küla	34
Vasula alevik	293	Kasti küla	62	Otslava küla	34
Vedu küla	272	Salu küla	62	Kikivere küla	33
Erala küla	251	Juula küla	61	Lilu küla	32
Kärkna küla	220	Pupastvere küla	55	Nõela küla	32
Maarja-Magdaleena küla	218	Uhmardu küla	55	Kassema küla	30
Tammistu küla	198	Valmaotsa küla	54	Kõduküla	29
Maramaa küla	185	Kükitaja küla	53	Kõrenduse küla	29
Lombi küla	163	Viidike küla	53	Kämara küla	29
Voldi küla	153	Väänikvere küla	53	Tormi küla	29
Tartu vald	152	Sepa küla	51	Arupää küla	26
Vesneri küla	147	Piiri küla	50	Kõnnujõe küla	21
Võibla küla	137	Kukulinna küla	48	Kaitsemõisa küla	19
Kärevere küla	120	Reinu küla	46	Vahi küla	19
Saadjärve küla	120	Väägvere küla	46	Toolamaa küla	18
Sojamaa küla	108	Õvi küla	45	Vilusaare küla	18
Pataste küla	105	Lammiku küla	44	Sortsi küla	16
Puhtaleiva küla	93	Soitsjärve küla	44	Tooni küla	12
Valgma küla	93	Metsanuka küla	40	KOKKU	10 687
Siniküla	89	Taabri küla	38		
Aovere küla	88	Õvanurme küla	38		

Kohalik majandus on nii kohalike inimeste kui kohaliku omavalitsuse võimekuse mõõt, samuti eelduste looja kohaliku omavalitsemise teostamiseks. Elu- ja ettevõtlustegevuse edasiarengut tõendab ka valla maade katastriüksuste sihtotstarbe määramise statistika. Kui 2014. aastal oli katastrisse kantud 95% valla pindalast, siis 2018. aastal juba üle 97%. Proportsionaalselt ongi enim kasvanud ärimaa ja elumumaa osakaal.

Tabel: Tartu valla pindala jaotus katastriüksuste iseloomu järgi.

Maakond	Omaavalitsus	Omaavalitsuse pindala ha	Katastriüksuste pindala ha	Elumaa kü ha	Ärimaa kü ha	Tootmismaa kü ha	Veekogude maa kü ha	Transpordimaa kü ha	Jäätmehooldi maa kü ha	Riigikaitsemaa kü ha	Kaitsealune maa kü ha	Maatulundus- maa kü ha	Sihotstarbeta maa kü ha	Mäetööstus- maa kü ha	Turbatööstus- maa kü ha	Sotsiaalmaa kü ha
2014. a seisuga																
Jõgeva maakond	Tabivere vald	20 057,00	18 937,30	376,50	18,50	95,40	0,80	264,40	2,90	0,00	0,00	18 133,40	0,00	0,00	0,00	45,50
Tartu maakond	Laeva vald	23 324,00	22 837,60	121,70	2,90	49,50	1,00	119,60	1,10	0,00	7 754,80	14 755,00	5,00	10,00	0,00	17,00
Tartu maakond	Piirissaare vald	880,00	422,30	10,60	0,40	1,30	0,00	7,30	0,00	0,50	0,00	399,70	0,00	0,00	0,00	2,70
Tartu maakond	Tartu vald	29 993,00	28 418,70	875,70	110,90	333,30	6,10	560,70	9,80	0,00	30,00	25 864,70	10,50	99,40	332,50	185,40
KOKKU		74 254,00	70 615,90	1 384,50	132,70	479,50	7,90	952,00	13,80	0,50	7 784,80	59 152,80	15,50	109,40	332,50	250,60
2018. a seisuga																
Tartu maakond	Tartu vald	74 212,00	72 167,70	1 486,10	205,10	442,60	347,00	996,90	15,70	0,50	7 809,50	60 054,80	104,50	118,50	332,50	254,60
KOKKU		4 346 532,00	4 291 056,50	87 575,10	7 328,00	26 630,00	10 949,80	58 245,40	6 069,00	22 061,90	191 824,40	3 806 962,90	3 864,40	14 604,00	26 601,90	28 344,70

Allikas: Maa-ameti Geoportaal, väljavõtte 23.04.2018

Majandusliku elujõulisuse kasvu näitab ka keskmise brutotulu kasv – vahemikus 2011.a kuni 2017.a on tõus ca 41%.

Tabel: Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu ja selle saajad haldusüksuse lõikes.

		Aasta					
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
Piirkond/Haldusüksus	Näitaja						
..Tabivere vald	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	712	768	793	835	885	944
	Brutotulu saajad	756	781	794	812	798	807
..Laeva vald	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	709	740	806	861	938	1 015
	Brutotulu saajad	319	328	330	326	327	316
..Piirissaare vald	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	513	590	641	632	650	772
	Brutotulu saajad	22	22	29	32	28	34
..Tartu vald	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	784	830	903	959	1 023	1 096
	Brutotulu saajad	2 244	2 381	2 458	2 595	2 745	2 898
UUS TARTU VALD KOKKU	Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	679	732	786	822	874	957
	Brutotulu saajad	3 341	3 512	3 611	3 765	3 898	4 055

Andmed on võetud 30 apr 2018 09:40 UTC (GMT). Allikas: Statistika andmebaas

Looduskeskkond

Tartu valla territooriumist suurem osa asub Vooremaa maastikukaitsealal. Sellele maastikule annavad ilme suurvoored, mis asetsevad kõik loode-kagu suunas. Voorte pikkus on 2-4 km, laius ligikaudu kilomeeter. Voored on valdavalt üles haritud, voortevahelised nõod kannatavad liigvee all. Siin leidub nii järvi, soostunud alasid kui sügava turbakihiga madalsoid. Suurima Tartu valla alale jääva voore – Saadjärve voore – suhteline kõrgus on 40 m, absoluutne kõrgus 93 m.

Vallas on viis kaunist voortevahelist piklikku järve – Saadjärv, Soitsjärv, Elistvere järv, Kaiavere järv, Raigastvere järv, mis on valitud ka NATURA 2000 hoiualade võrgustikku, seda eelkõige rikkaliku linnustiku tõttu. Järved asuvad kõrge puhkemajandusliku potentsiaaliga tsoonis, mille põhjal võib neid

nimetada puhkejärvedeks. Puhkemaastiku veekogusid kasutavad ka harrastuskalamehed, veespordialade harrastajad ja matkajad. Igale järvele on omane iseloomulik taimestiku-loomastiku kooslus ja kindel energia- ning aineringe. Vald piirneb edelas Emajõega ning loodest suurte soo- ja metsaaladega.

Vooremaast lõunas paikneb Kagu-Eestis kõige laiemalt levinud maastikurajoon – Kagu-Eesti lavamaa. Tartu valla territooriumil on esindatud selle maastikutüübi kaks alltüüpi – Emajõe ürgorg valla lõunapiiril ning sellest põhjapool olev osa Raadi-Luunja-Vara lainjast moreentasandikust. Emajõe ürgorg kuulub vanade, enne viimast jääaega kujunenud orgude hulka.

Vooremaast läänesuunas asub Võrtsjärve madalik, kus asub Alam-Pedja looduskaitseala. Alam-Pedja on suurte soode ja märgade metsade ja lammide ning looklevate jõgede piirkond. Siinne ala võeti looduskaitse alla 1994. aastal.

Piirissaare on Tartu valla koosseisu kuuluv Eesti ja Venemaa vahel Peipsi ja Lämmijärve kohtumispaigas asuv väikesaar. Saar kuulub tervenisti Peipsiveere looduskaitsealasse. Saarel on ulatuslikud luhaniidud, mis on olnud roostunud ja võsastunud, kuid viimasel ajal on hakatud looduslikke luhaniite taastama. Saare pindalast ligi 90% moodustab Peipsi keskmisest veetasemest vaid 1-2 meetrit kõrgemale ulatuv madalsoo. Kõrgem on üksnes männimetsaga kaetud saare idaosa, kus paiknevad ka Piirissaare kolm küla: Piiri, Tooni ja Saare.